

HÖGSTA FÖRVALTNINGSDOMSTOLENS DOM

Mål nr
1284-10 och 1285-10

meddelad i Stockholm den 15 mars 2011

KLAGANDE

AA

Ombud: BB
Magnusson Advokatbyrå
Box 7413
103 91 Stockholm

MOTPART

Skatteverket
171 94 Solna

ÖVERKLAGAT AVGÖRANDE

Kammarrätten i Stockholms beslut den 11 februari 2010 i mål nr 497-10 och 499-10, se bilaga

SAKEN

Invändning om jäv

HÖGSTA FÖRVALTNINGSDOMSTOLENS AVGÖRANDE

Högsta förvaltningsdomstolen avslår överklagandet.

Dok.Id 103164

Postadress
Box 2293
103 17 Stockholm

Besöksadress
Wallingatan 2

Telefon
08-561 676 00
E-post:
hogstaforvaltningsdomstolen@dom.se

Telefax
08-561 678 20

Expeditionstid
måndag – fredag
08:00-12:00
13:00-16:30

YRKANDE M.M.

AA yrkar att Högsta förvaltningsdomstolen, med ändring av kammarrättens beslut, ska förklara att rådmannen CC, med tillämpning av 4 kap. 13 § 8 rättegångsbalken (RB), ska anses jävig vad avser avgörandet av Förvaltningsrätten i Stockholms läns mål nr 10791-10 och 10792-10 (tidigare mål nr 2021-09 och 2022-09). Till stöd för sin talan anför AA i huvudsak följande.

Skattesystemet utgår från att det är Skatteverket som företar utredningar i skatte- och taxeringsärenden. Detta gäller också i ärenden om anstånd. Skatteverket utgör även första instans för beslut i samtliga dessa ärenden. Enligt 3 kap. 1 § taxeringslagen (1990:324) får Skatteverket inte fatta beslut i ärendena förrän verket sett till att dessa är tillräckligt utredda. Skatteverkets utredning inför beslut om eftertaxering och påförande av skattetillägg ska således vara av sådan omfattning och kvalitet att verket objektivt sett kan anses ha gjort mycket sannolikt att den skattskyldige har lämnat oriktig uppgift. Först härefter kan beslutet överklagas till förvaltningsrätten och anstånd med betalning av skatt begäras med hänvisning till 17 kap. 2 § första stycket 2 skattebetalningslagen (1997:483), SBL.

Att anståndsärenden ska eller bör behandlas som s.k. förtursärenden innebär att dessa ärenden ska hanteras skyndsamt, inte att de ska prövas på ett mindre noggrant eller mindre djupgående sätt. Den enda förenkling som föreligger vid en prövning av anstånd är att utrymmet för att medge anstånd uttryckligen är större än utrymmet för att vid den efterföljande prövningen i taxeringsmålet ändra Skatteverkets beslut i sak. När en domare i ett anståndsmål tar ställning till skatter som påförts genom eftertaxering måste han ta ställning till om Skatteverket kan anses ha bevisat att den skattskyldige har lämnat oriktig uppgift. Om domaren sedan i det underliggande taxeringsmålet ska ta ställning till straffrättsliga påföljder i form av skattetillägg har han återigen att ta ställning till om Skatteverket kan anses ha bevisat att den skattskyldige har lämnat oriktig uppgift.

Domaren har således genom sin prövning i anståndsärendet redan gjort en ingående, för att inte säga fullständig, prövning i skuldfrågan.

Jävsregeln i 4 kap. 13 § 8 RB utgör en s.k. objektiv jävsgrund, dvs. en jävsgrund som är tillämplig oavsett huruvida den enskilde domaren vid en subjektiv prövning är att anse som opartisk eller inte. Enligt den aktuella regeln ska en domare i förhållande till ”en huvudförhandling i ett brottmål” alltid anses jävig om denne före huvudförhandlingen har prövat frågan om ”den tilltalade begått gärningen”. Den aktuella jävsgrunden har införts som en direkt följd av Sveriges åtaganden enligt Europakonventionen. En förvaltningsrätts avgörande i ett taxeringsärende som innehåller en fråga om påförande av skattetillägg är i förevarande hänseende att jämställa med ”en huvudförhandling i brottmål”. En prövning av anstånd med betalning av skatt förutsätter att domaren i fråga gör en fullständig prövning av alla omständigheter i ärendet i förhållande till samma beviskrav som gäller vid prövningen i taxeringsärendet som sådant. Skillnaden mellan vad domaren har att ta ställning till i anståndsärendet respektive taxeringsärendet är således, om någon, ”hårfin” (jfr Europadomstolens dom den 24 maj 1989 i målet Hauschildt mot Danmark). I den mån en domare före ”huvudförhandlingen” har tagit ställning till om förutsättningarna för eftertaxering är uppfyllda har han följaktligen även tagit ställning till om den skattskyldige ska anses ha ”begått gärningen” som leder till ett påförande av skattetillägg. Den objektiva jävsgrunden i 4 kap. 13 § 8 RB ska därför anses tillämplig även i förhållande till förvaltningsdomstols prövning av taxeringsärenden som innefattar frågor om påförande av skattetillägg.

Skatteverket bestrider bifall till överklagandet och anför i huvudsak följande. Den prövning av taxeringen som sker i ett anståndsmål kan inte jämföras med den prövning som sker vid avgörandet av själva taxeringsfrågan. Prövningen i anståndsmålet görs vanligtvis innan parterna slutfört sin talan i taxeringsmålet och således på ett mindre fullständigt material än i taxeringsmålet. Det ligger vidare i sakens natur att anståndsmålet ska avgöras snabbt, vilket med nödvändighet innebär att domstolen inte kan göra en lika noggrann och djupgående prövning av taxeringsfrågan i samband med avgörandet av anståndsmålet som vid avgörandet

av själva taxeringsfrågan. En domare som avgjort ett anståndsärende kan således inte anses ha prövat taxeringsfrågan på ett sådant sätt att jäv föreligger.

SKÄLEN FÖR AVGÖRANDET

Enligt 41 § förvaltningsprocesslagen (1971:291), FPL, gäller i fråga om jäv mot den som handlägger mål enligt FPL bestämmelserna i 4 kap. RB om jäv mot domare.

I 4 kap. 13 § RB finns regler om domarjäv. Paragrafen innehåller en uppräknning i tio punkter om vad som gör en domare obehörig att delta i handläggningen av ett mål. De jävsgrunder som närmast är av intresse nu är punkterna 8 och 10. Av punkten 8 följer att en domare är jävig att handlägga mål vid huvudförhandling i brottmål, om han före denna huvudförhandling har prövat frågan om den tilltalade har begått gärningen. I punkten 10 finns en generalklausul om domarjäv. En domare ska enligt denna punkt anses jävig, om det i övrigt föreligger någon särskild omständighet som är ägnad att rubba förtroendet för hans opartiskhet i målet.

Syftet med reglerna om jäv är att utesluta en domare från handläggningen av ett mål när hans ställning till någon av parterna eller till saken kan innebära partiskhet eller berättigad misstanke om partiskhet. Att en omständighet är sådan att den är ”ägnad” att rubba förtroendet för domarens opartiskhet innebär att frågan ska bedömas utifrån en objektiv måttstock och att frågan om domaren ”känner sig” jävig i princip inte har någon betydelse (Fitger, Rättegångsbalken, en kommentar på Internet). Högsta domstolen har i NJA 1981 s. 1205 uttalat att jävsreglerna syftar till att skydda rättskipningens objektiva handhavande och att det är angeläget att reglerna tillämpas på ett sådant sätt att en domare som omfattas av en sådan regel inte får delta i en rättegång även om det i det särskilda fallet saknas anledning att anta att han eller hon vid handläggningen eller avgörandet av målet skulle låta sig påverkas av sitt förhållande till den ena parten (jfr NJA 2007 s. 841).

Bestämmelserna om jäv i RB ska tolkas och tillämpas i ljuset av Europa-konventionen och dess krav i artikel 6.1 på att var och en har rätt att få sin sak prövad i en opartisk domstol. Europadomstolen skiljer i sin praxis mellan subjektiv och objektiv opartiskhet hos domstolen. Med subjektiv opartiskhet menas att en domare rent faktiskt inte har en förutfattad mening eller en önskan att främja den ena partens intressen medan man med objektiv opartiskhet menar att varje legitimt tvivel i detta hänseende ska kunna uteslutas (se RÅ 2009 ref. 8).

Den ovan berörda bestämmelsen i 4 kap. 13 § 8 RB om jäv vid huvudförhandling i brottmål tar främst sikte på beslut om rättspsykiatrisk undersökning, vilket enligt 2 § lagen (1991:1137) om rättspsykiatrisk undersökning förutsätter att domstolen funnit ”övertygande bevisning” föreligga om att den tilltalade begått gärningen. Bestämmelsen infördes som en följd av Europadomstolens dom den 24 maj 1989 i målet Hauschildt mot Danmark. I övrigt föranledde den domen inga ändringar av reglerna om jäv.

Om ett beslut gäller omedelbart kan, enligt 28 § FPL, den domstol som ska pröva ett överklagande förordna om inhibition. Förutsättningarna för inhibition framgår inte av lagtexten utan har utbildats i praxis. För att ett beslut om inhibition ska meddelas krävs i allmänhet en tämligen hög grad av sannolikhet för att avgörandet kommer att ändras i sak. Kravet har dock satts lägre om målet varit av sådan karaktär att det för en enskild kan antas medföra betydande olägenheter om beslutet ska gälla omedelbart och det inte finns något motstående intresse som starkt talar för att beslutet ska gälla omedelbart. Inhibition har då ansetts kunna meddelas redan när utgången i målet framstår som oviss (se bl.a. RÅ 2009 ref. 51).

Utgångspunkten i svensk lagstiftning är att en begäran om omprövning eller ett överklagande av ett taxerings- eller beskattningsbeslut inte inverkar på skyldigheten att betala den skatt som omprövningen eller överklagandet rör. Ett beskattningsbeslut är således omedelbart verkställbart.

Mål nr
1284-10 och 1285-10

Enligt 17 kap. 2 § första stycket 2 SBL får emellertid Skatteverket bevilja anstånd med inbetalning av skatt om den skattskyldige begärt omprövning av eller överklagat ett beskattningsbeslut och det är tveksamt om den skattskyldige kommer att bli skyldig att betala skatten. Beträffande förutsättningarna för anstånd framgår av motiven (prop. 1996/97:100 s. 418 f.) att detta ska medges i gränsfall då det visserligen finns tillräckligt med omständigheter som talar för att taxering ska ske, men det allmännas ställning inte är starkare än att det objektivt sett kan framstå som lika sannolikt att tillräckligt starka skäl för taxering inte finns. Det anges dessutom finnas visst utrymme för anståndsbeslut också i fall där sannolikheten för ett kommande taxeringsbeslut till nackdel för den skattskyldige väger över något men där omständigheterna ändå innebär en beaktansvärd ovisshet om sådan utgång. Den ovisshet det här är fråga om gäller således om beviskravet för bifall till det allmännas talan är uppfyllt.

I praxis har slagits fast att anståndsreglerna i SBL utgör en sådan specialreglering av inhibitionsinstitutet på skatteområdet som medför att den allmänna bestämmelsen om inhibition i 28 § FPL inte är tillämplig (RÅ 1974 ref. 74 och RÅ 2006 ref. 12).

Högsta förvaltningsdomstolen gör följande bedömning.

AAAs invändning om jäv tar sikte på annan tidigare befattning med målet. Den av honom särskilt åberopade jävsgrunden i 4 kap. 13 § 8 RB är emellertid inte tillämplig hos allmän förvaltningsdomstol utan jävsinvändningen ska prövas mot generalklausulen i punkten 10 i samma paragraf.

Innebörden i länsrättens båda beslut i anståndsmålen är att domstolen – innan någon prövning av taxeringsfrågan ägt rum – funnit att det inte framkommit tillräckliga skäl för anstånd. Besluten rörande anstånd kan jämföras med prövning av ett yrkande om inhibition. Det är alltså fråga om en preliminär bedömning. Visserligen har anståndsmålen föregåtts av en utredning som av Skatteverket bedömts tillräcklig för att kunna avgöra taxeringsfrågan. Som Skatteverket framhåller kan emellertid den prövning som görs i anståndsmålen

Mål nr
1284-10 och 1285-10

inte jämföras med den som görs när själva taxeringsfrågan prövas, eftersom anståndsfrågan normalt prövas innan parterna slutfört sin talan i taxeringsfrågan. CCs ställningstaganden i anståndsmålen kan därmed inte anses innebära att hans opartiskhet vid den efterföljande prövningen kan ifrågasättas. CC är därmed inte jävig att handlägga de nu aktuella taxeringsmålen. Överklagandet ska därför avslås.

Susanne Billum

Marianne Eliason

Margit Knutsson

Henrik Jermsten

Kristina Ståhl

Petra Ebbing

Föredragande justitiesekreterare

Avd. II

Föredraget 2011-02-09